

PROFESORUL TEOFIL SAUCIUC-SĂVEANU: DOCUMENTE INEDITE DIN PERIOADA STUDIILOR LA UNIVERSITATEA DIN CERNĂUȚI

BOGDAN-PETRU NICULICĂ
Muzeul Național al Bucovinei, Suceava
E-mail: niculicab@yahoo.com

ȘTEFĂNIȚA-MIHAELA UNGUREANU
Institutul „Bucovina”, Rădăuți
E-mail: stefanita_ungureanu@yahoo.co.uk

Professor Teofil Sauciu-Săveanu: Unpublished Documents from the Period of Studies at the University of Chernivtsi

(Abstract)

Reconstructing the image of personalities of Romanian archaeology, is necessary and possible including by knowing the period of their university training and education. In this case we refer to the illustrious professor, archaeologist and epigraphist Teofil Sauciu-Săveanu (1884–1971), former titular of the universities of Cernăuți and Bucharest, but also a political prisoner without trial during the period 1950–1955. The present study brings to the attention of the scientific community several unpublished documents, kept at the State Archive of the Cernăuți Region, where is there a Teofil Sauciu file (his name used during the Austrian period). The documents presented here come to nuance the final period of the university studies of the student Teofil Sauciu, they constitute, at the same time, a proof of the seriousness, quality and complexity of the education system practiced in Austrian Bukovina at the Francisco-Josephine University of Chernivtsi, as well as in the rest of the imperial universities. The shaping of the future scientist, politician and academician was due to the presence, in the Chernivtsi university environment, of elite professors.

Keywords: Teofil Sauciu-Săveanu, Francisco-Josephine University of Cernăuți, education in Austrian Bukovina.

(Rezumat)

Reconstituirea imaginii unor personalități ale arheologiei românești, este necesară și posibilă inclusiv prin cunoașterea perioadei pregătirii și formării lor universitare. În cazul de față ne referim la ilustrul profesor, arheolog și epigrafist Teofil Sauciu-Săveanu (1884–1971), fost titular al universităților din Cernăuți și București, dar și deținut politic fără proces în perioada 1950–1955. Studiul de față aduce în atenția lumii științifice mai multe documente inedite, păstrate la Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, unde există un dosar Teofil Sauciu (numele său utilizat în perioada

austriacă). Documentele prezentate aici vin să nuanțeze perioada finală a studiilor universitare a studentului Teofil Sauciu, ele constituind, totodată, o dovadă a seriozității, calității și complexității sistemului de învățământ practicat în Bucovina austriacă la Universitatea Francisco-Josefină din Cernăuți, la fel ca în restul universităților imperiale. Cizelarea viitorului om de știință, politic și academician s-a datorat prezenței, în mediul universitar cernăuțean, a unor cadre de elită.

Cuvinte-cheie: Teofil Sauciu-Săveanu, Universitatea Francisco-Josefină din Cernăuți, învățământ în Bucovina austriacă.

Incursiunea în istoria arheologiei românești și în mod special în cea a Bucovinei austriece este dependentă de analiza documentelor privitoare la destinul specialiștilor care și-au dedicat viața și cariera acestei frumoase și complexe științe. Legat de traiectoria profesională, dincolo de rezultatele științifice, de opera care a rămas postum, pentru eternitate, menirea cercetătorilor de astăzi este aceea de a înțelege mai profund și de a re poziționa – acolo unde este cazul – acele resorturi educaționale, sociale și umane, care au permis dezvoltarea personală a înaintașilor arheologiei noastre.

Studiul de față are în vedere cazul particular al profesorului Teofil Sauciu-Săveanu (1884–1971), unul dintre simbolurile al arheologiei naționale, definit de o viață și carieră cu totul deosebite. Profesorul a beneficiat de o perioadă inițială de formare în cadrul sistemului de învățământ al Bucovinei austriece, apoi, în perioada interbelică și-a desăvârșit și augmentat cariera de reputat specialist la Universitatea din Cernăuți, unde a profesat două decenii, în aceeași perioadă prestând și o activitate politică în cadrul Partidului Național Țărănesc, remarcată de contemporani; a fost unul dintre numeroșii intelectuali bucovineni refugiați la Universitatea din București, în urma ultimatumului sovietic din iunie 1940. Însușirile sale morale și profesionale au condus la includerea în rândul membrilor Academiei Române (1945), calitate anulată de noul regim (1948), fiind repus în drepturi în 1990. Nu în ultimul rând trebuie menționat faptul că profesorul Teofil Sauciu-Săveanu a fost întemnițat fără proces între 1950–1955, ulterior fiind angajat temporar la Institutul de Arheologie din București și ca zilier pe unele șantiere arheologice, unde mai vechii colegi de breaslă i-au acordat un sprijin neprețuit¹.

---

¹ Selectiv: C. Preda, „Prof. Dr. docent Theofil Sauciu Săveanu (1884–1971)”, în „Studii și Cercetări de Istorie Veche”, anul 23, nr. 1, 1972, pp. 165–167; R. Vulpe, „Théophile Sauciu-Săveanu (1884–1971)”, în „Dacia”, N.S., anul XVIII, 1974, pp. 299–302; C. Preda, „Sauciu-Săveanu, Theofil”, în Șt. Ștefănescu (coord.), *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 292; Constantin Șerban, „Teofil Sauciu Săveanu (1884–1971)”, în: „Codrul Cosminului”, s.n., nr. 3–4 (13–14), 1997–1998, pp. 301–303; D. N. Rusu, *Membrii Academiei Române. 1866–1999. Dicționar*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită, cu un „Cuvânt Înainte” de acad. E. Simion, București, 1999, pp. 472–473; I. Opreș, *Istoricii și securitatea*, vol. II, București, Editura Enciclopedică, 2006, pp. 39–68; Valerian L. Ciofu, *Teofil Sauciu-Săveanu. Viața și opera*, eds. C. I. Nicolae, B. P. Niculică, Iași, Editura Tipo Moldova, 2014; E. Satco, A. Niculică, *Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții*, vol. III, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2018, pp. 342–343; C. I. Nicolae, B. P. Niculică, „Sauciu-Săveanu Theofil”, în V. Spinei, D. N. Rusu (coord.), *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc*, vol. V (S-Z), Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2021, p. 25; B. P. Niculică, „140 de ani de la nașterea universitarului Teofil Sauciu-Săveanu. Documente inedite”, în „Analele Bucovinei”, anul XXXI, 1 (62), 2024, pp. 33–42, cu bibliografia.

În colecțiile Arhivei de Stat a Regiunii Cernăuți din Cernăuți, Ucraina se păstrează un fond dedicat profesorului Teofil Sauciuc (F-216, Universitatea Cernăuți, inventar 2, dosar 273)². Dintre documentele consultate și prelucrate în acest stadiu al cercetării, au fost alese câteva care vorbesc despre perioada studiilor urmate la Universitatea Francisco-Josefină din Cernăuți, documente care vin să contureze etapa formării academice. Cele șapte documente pe care le supunem atenției datează din perioada anilor 1906–1907, mai precis de la 1 noiembrie 1906 la 20 martie 1907, perioadă definită de susținerea examenelor universitare de absolvire; ultimul document reprezintă o sinteză a acestora și, totodată, certificatul de absolvire. Ca imagine generală, remarcăm complexitatea și rigurozitatea sistemului de verificare a absolventului, examinatorii fiind renumiți dascăli ai universității francisco-josefine, recunoscuți pentru meritele lor științifice și probitatea profesională: Kałużniacki³, Kromayer⁴,

² Cu prilejul documentării întreprinse de B. P. Niculică la Cernăuți (2011), domnii Dragoș Olaru (fost cercetător în cadrul Arhivei de Stat a Regiunii Cernăuți, Ucraina) și Nicolai Bodnariuc (Muzeul de Arheologie și Etnografie „Maximilian Hacman” din Opișeni, reg. Cernăuți, Ucraina), ne-au informat asupra existenței unui fond documentar referitor la Sauciuc Teofil/Sauciuc Theophil. Celor doi distinși cercetători le rămânem recunoscători pentru accesul la informațiile din fondul menționat.

³ Emil Kałużniacki (1845–1914), reputat slavist, profesor emerit al Universității din Cernăuți, unde a activat 39 de ani. Profesor la Gimnaziul Academic din Lemberg, este numit în 1875 la Facultatea de Filosofie din Cernăuți, unde a condus catedra de filologie comparată a limbilor slave; membru al Academiei de Științe din București și Sankt Petersburg. Rector (1889–1890), prorector (1890–1892), decan (1886–1887) și prodecan (1887–1888) al Facultății de Filosofie din Cernăuți. Senator al Universității (1875–1878). Vezi: Anton Norst, *Alma Mater Francisco-Josephina. Festschrift zu deren 25 jährigem Bestande*, Czernowitz, 1900, pp. 34–35; G. Nandriș, „Emil Kałużniacki”, în „Codrul Cosminului. Buletinul «Institutului de Istorie și Limbă»”, anii II–III, 1925–1926, Institutul de Arte grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1927, pp. 578–582; C. Ungureanu, *Sistemul de învățământ din Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774–1918)*, Chișinău, 2015, pp. 347, 353, 417; Vatroslav Jagić, Leon Kellner: „Emil Kałużniacki 11.1.1845–3.7.1914”, în „Archiv für slavische Philologie”, vol. 37, Berlin, Weidmannsche Buchhandlung, 1920, pp. 280–284; Nicolae Iorga, „† Emil Kałużniacki”, în „Junimea literară”, anul 11, nr. 6–8, 1914, p. 216.

⁴ Johannes I. Kromayer (1859–1934), a urmat Facultatea de Filosofie la Strasbourg, unde a susținut și doctoratul (1883), iar în 1884 a trecut examenele în filologie clasică, istorie antică și limba germană. A fost profesor la licee renumite din Strasbourg, Thann și Metz (1883–1901), în 1902 fiind numit profesor la catedra de istorie antică a Universității din Cernăuți, unde a fost și custode al cabinetului numismatic. A îndeplinit funcția de decan al Facultății de Filosofie (1905–1906) și rector al Universității Cernăuți (1910–1911). În 1913 se transferă la Universitatea din Leipzig. La Universitatea din Cernăuți, Teofil Sauciuc-Săveanu i-a succedat profesorului Kromayer la catedra de istorie antică. J. Kromayer a fost un reputat specialist în câmpurile de bătaie antice, efectuând numeroase cercetări de teren și publicând pe acest subiect. Vezi: Hans Jürgen Rieckenberg, „Kromayer, Johann”, în *Neue deutsche Biographie*, 13. Band (Krell – Laven), herausgegeben von der historischen Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Duncker&Humblot Verlag, Berlin, 1982, p. 75; Rudolf Vierhaus (Hrsg.), *Deutsche Biographische Enzyklopädie*, 2. überarbeitete und erweiterte Ausgabe, Band 6 (Kraatz – Menges), K. G. Sauer Verlag, München, 2006, p. 81; E. Satco, A. Niculică, *Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții*, vol. II (G–O), Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, p. 355 și B. P. Niculică, „Kromayer Johannes I.”, în V. Spinei, D. N. Rusu (coord.), *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc*, vol. II (D–K), Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2021, pp. 583–584, cu bibliografia.

Sbiera⁵, Zingerle⁶, Jüthner⁷. În anexe sunt menționate fondul, dosarul și fila la care sunt înregistrate în arhivele cernăuțene, cu mențiunea că numele lui Teofil Sauciu apare ca Theofil sau Theophil Sauciu, în acord cu practica administrației austriece.

Doc. nr. 1 (fig. 1): precizează tema propusă de Ion G. Sbiera la 1 noiembrie 1906 pentru examenul de limba română a candidatului Theofil Sauciu, „Literatura istorică la Români și reprezentanții ei fruntași = Die historische Literatur bei den Rumänen und ihre Hauptvertreter”.

Doc. nr. 2 (fig. 2): este prezentată prima pagină a amplei lucrări de examinare sus menționate (18 pagini), susținută în scris, în limba română, de Theophil Sauciu, corectată cu sublinieri (culoare roșie în document) de profesorul I. G. Sbiera. Această lucrare reprezintă una dintre probele cele mai importante ale profunzimii actului educațional promovat de I. G. Sbiera, sinteza redactată de candidat cuprinzând o incursiune detaliată în istoriografia cu privire la literatura istorică, ce ar merita o analiză aprofundată pe viitor. Sunt menționate cele mai vechi texte, este subliniată importanța vechilor cronici, letopisețe, precum și rolul bisericii în afirmarea scrisului; sunt amintiți, cu scrierile lor, cronicari precum Grigore Ureche, Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Ion Neculce, apoi reprezentanții Școlii Ardelene (Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior), continuând cu George Barițiu, Ion Budai-Deleanu, Eudoxiu Hurmuzachi, Nicolae Bălcescu, Al. Papiu-Ilarian, Timotei Cipariu, ajungându-se până la contribuțiile de ultimă oră realizate de A. D. Xenopol, B. P. Hasdeu, Grigore Tocilescu, N. Iorga și I. G. Sbiera.

⁵ I. G. Sbiera (1836–1916), profesor la Universitatea din Cernăuți, cu studii la Universitatea din Viena, specializat în drept, filosofie și filologie. A succedat profesorului Aron Pumnul la Universitatea din Cernăuți, unde, în perioada 1875–1906 a predat limba și literatura română. A fost membru fondator al Academiei Române (1866). Vezi: E. Satco, A. Niculică, *Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții*, vol. III (P–Z), Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2018, pp. 355–356 și N. Ursulescu, în V. Spinei, D. N. Rusu (coord.), *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc*, vol. V (S–Z), Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2021, pp. 40–41, cu bibliografia.

⁶ Oswald Zingerle von Summersberg (1855–1927). Docent la Universitatea din Graz, a fost numit în 1893 ca profesor extraordinar pentru limba și literatura germană, la Facultatea de Filosofie a Universității din Cernăuți; în 1919 se mută la Graz. Vezi: Constantin von Wurzbach, „Zingerle, Oswald”, în *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, 60. Theil, Kaiserlich-königliche Staatsdruckerei, Wien, 1891, pp. 150–151; E. Voiuțchi, „Universitatea din Cernăuți”, în „Gazeta Bucovinei”, anul III, Cernăuți, nr. 80, 10/22 octombrie 1893, p. 2; „Tiroler Anzeiger”, Nr. 25, 1. Februar 1927, p. 6 și Nr. 101, 3. Mai 1927, p. 6; „Innsbrucker Nachrichten”, Nr. 25, 1. Februar 1927, p. 6; C. Ungureanu, *Sistemul de învățământ din Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774–1918)*, Chișinău, 2015, *passim*; C. Ungureanu, „Facultățile de la Universitatea din Cernăuți (1875–1919)”, în „Studia Universitatis Moldaviae”, nr. 4 (104), 2017, p. 94.

⁷ Julius Jüthner (1866–1945). A funcționat la Universitatea din Freiburg înainte de a fi numit, în 1903, la Universitatea din Cernăuți (unde a fost titularul catedrei de limba greacă); în 1912 devine profesor la Universitatea din Innsbruck. A fost membru al Senatului Universității din Cernăuți (1905–1909), decan (1909–1910) și prodecan (1910–1911) al Facultății de Filosofie. Vezi: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, Band 3, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1965, pp. 143–144; C. Ungureanu, *Sistemul de învățământ din Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774–1918)*, Chișinău, 2015, pp. 346–347, 420.

Doc. nr. 3 (fig. 3): evaluarea la examenul scris de limba română a candidatului Th. Sauciuc, datând din 5 noiembrie 1906, semnată de profesorul I. G. Sbiera, care nota prezența în text a trei greșeli în utilizarea articolului hotărât.

Doc. nr. 4 (fig. 4): proces-verbal de examinare a candidatului Teofil Sauciuc, 6 noiembrie 1906 – este vorba despre cel dintâi examen parțial, limba germană ca disciplină secundară, Istoria antică și limba română ca limbă de predare, examinatorii fiind profesorii Zingerle, Kromayer și Sbiera. Procesul-verbal este semnat de profesorii Kałużniacki, Kromayer, Sbiera și Zingerle.

Doc. nr. 5 (fig. 5): comisia de examinare și atestare a carierei didactice acordă calificativul *excellent* candidatului Theophil Sauciuc ca urmare a susținerii examenului la Istoria antică, care a privit perioada 445–404 din istoria Greciei, politica internă și externă a Spartei și a Atenei, precum și secvențe din istoria Romei – perioada cuprinsă între bătălia de la Pydna și perioada fraților Gracchi, contextul și încercările de reformare a acestora. Documentul este semnat de profesorul Kromayer.

Doc. nr. 6 (fig. 6): conține evaluarea profesorului I. G. Sbiera asupra examenului oral la limba română a candidatului Theophil Sauciuc, semnată în 6 noiembrie 1906. S-au discutat cele trei greșeli din lucrarea scrisă, declinarea și conjugarea în limba română, studentul prezentând și o „prelegere” referitoare la apariția și dezvoltarea literaturii române.

Doc. nr. 7 (fig. 7–8): certificatul de absolvire al studentului Theophil Sauciuc, semnat la 20 martie 1907, de profesorii Jüthner, Kromayer, Zingerle și Sbiera și aprobat de directorul J. Hilberg⁸. Documentul conține câteva date biografice sumare, cu menționarea studiilor gimnaziale anterioare la Cernăuți și obținerea diplomei de bacalaureat (1902), scurta perioadă de studii de la Universitatea din Viena și parcursul examenului de absolvire a studiilor universitare la Cernăuți, începând cu luna iunie 1906, când T. Sauciuc a fost admis la examenul de atestare în cariera didactică pentru materiile greacă și latină ca discipline principale și germană ca secundară, cu limba predării germană și română. Sunt detaliate examenele, titlurile lucrărilor susținute și conținuturile acestora.

Documentele înfățișate aici vin să nuanțeze imaginea rigurozității și specializării complexe a sistemului de învățământ aplicat la Universitatea din Cernăuți înaintea Primului Război Mondial; alături de cunoștințele largi dobândite de candidatul Teofil Sauciuc, remarcăm valoarea corpului profesoral, care era alcătuit din intelectuali de elită, cu studii și volume de referință în ariile lor de competență.

---

⁸ Este vorba despre Isidor Hilberg (1852–1919), profesor de filologie clasică la Universitatea din Cernăuți vreme de 37 de ani (1882–1919), rector (1897–1898), prorector (1898–1899), decan (1891–1892) și prodecan (1892–1893) al Facultății de Filosofie a universității. Vezi: S[alomon] Fra[nkfurter], „Hilberg, Isidor”, în *The Jewish Encyclopedia. A Descriptive Record of the History, Religion, Literature, and Customs of the Jewish People from the Earliest Times to the Present Day*, vol. VI (God – Istria), Funk and Wagnals Company, New York and London, 1925, p. 398; Anton Norst, *Alma Mater, Francisco-Josephina. Festschrift zu deren 25jährigem Bestande*, Czernowitz, 1900, pp. 39–40; C. Ungureanu, *Sistemul de învățământ din Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774–1918)*, Chișinău, 2015, pp. 347, 417, 420.

Documentul nr. 1

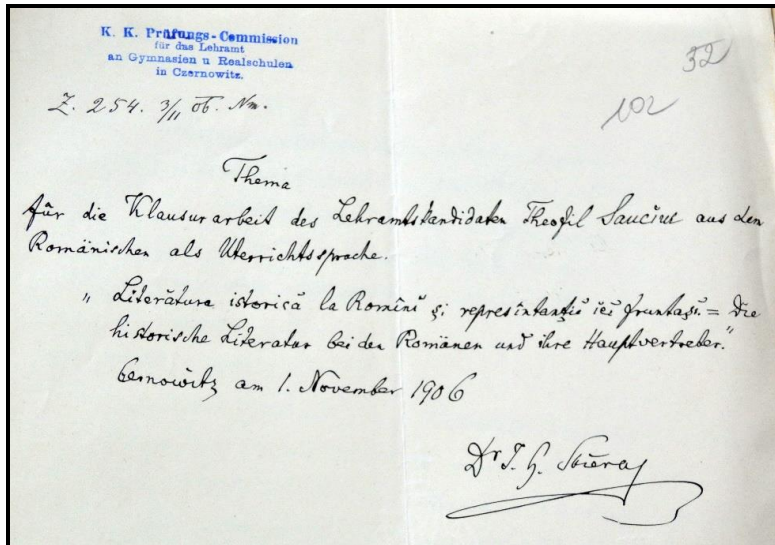

Fig. 1. Tema propusă de profesorul I. G. Sbiera la limba română pentru examenul scris al candidatului Teofil Sauciuc, 1 noiembrie 1906.

Sursa: Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, Ucraina, F-216, Universitatea din Cernăuți, inventar 2, dosar 273, fila 102.

K. K. Prüfungs-Commission
für das Lehramt
an Gymnasien und Realschulen
in Czernowitz

Nr. 254. 3/11 [19]06

Thema

für die Klausurarbeit des Lehramtskandidaten Theofil Sauciuc aus dem
Romänischen als Unterrichtssprache:

„Literatura istorică la Români și reprezentanții ei fruntași =
Die historische Literatur bei den Rumänen und ihre Hauptvertreter”

Czernowitz, am 1. November 1906

[Dr. I. G. Sbiera]

Traducere

Comisia c. c. de examinare și atestare
a carierei didactice în gimnaziile
și școlile reale din Cernăuți
Nr. 254. 3/11 [19]06

Tema

pentru examenul scris al candidatului în învățământ Teofil Sauciuc, din materia Limba română ca limbă de predare:

„Literatura istorică la Români și reprezentanții ei fruntași =
Die historische Literatur bei den Rumänen und ihre Hauptvertreter”

Cernăuți, 1 noiembrie 1906

[Dr. I. G. Sbiera]

Documentul nr. 2

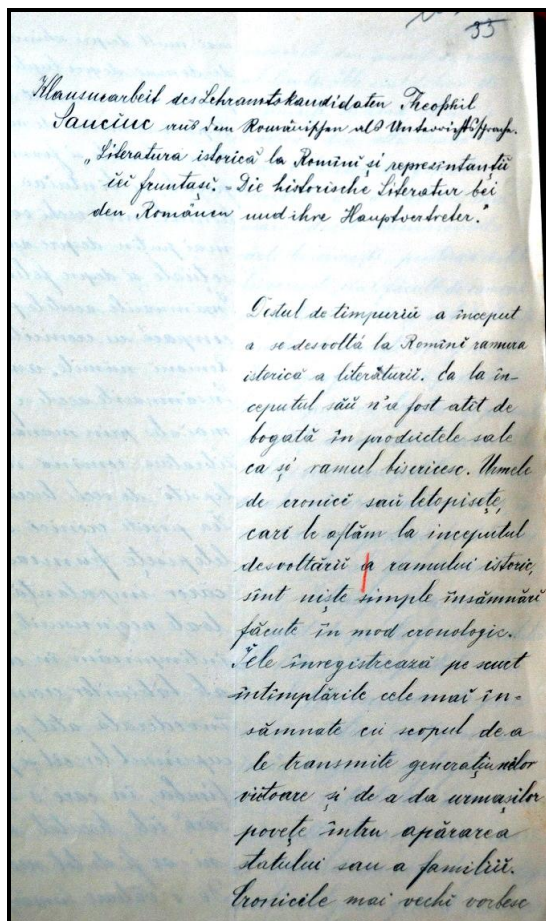

Fig. 2. Lucrarea susținută scris de Teofil Sauciuc, intitulată *Literatura istorică la Români și reprezentanții ei fruntași = Die historische Literatur bei den Rumänen und ihre Hauptvertreter*, corectată cu sublinieri de profesorul I. G. Sbiera.

Sursa: Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, Ucraina, F-216, Universitatea din Cernăuți, inventar 2, dosar 273, fila 103.

Traducere

Klausurarbeit des Lehramtskandidaten Theophil Sauciuc aus dem Rumänischen als Unterrichtssprache / Lucrare de examen a lui Theophil Sauciuc, candidat pentru funcția de profesor, cu limba română ca limbă de predare.

Documentul nr. 3

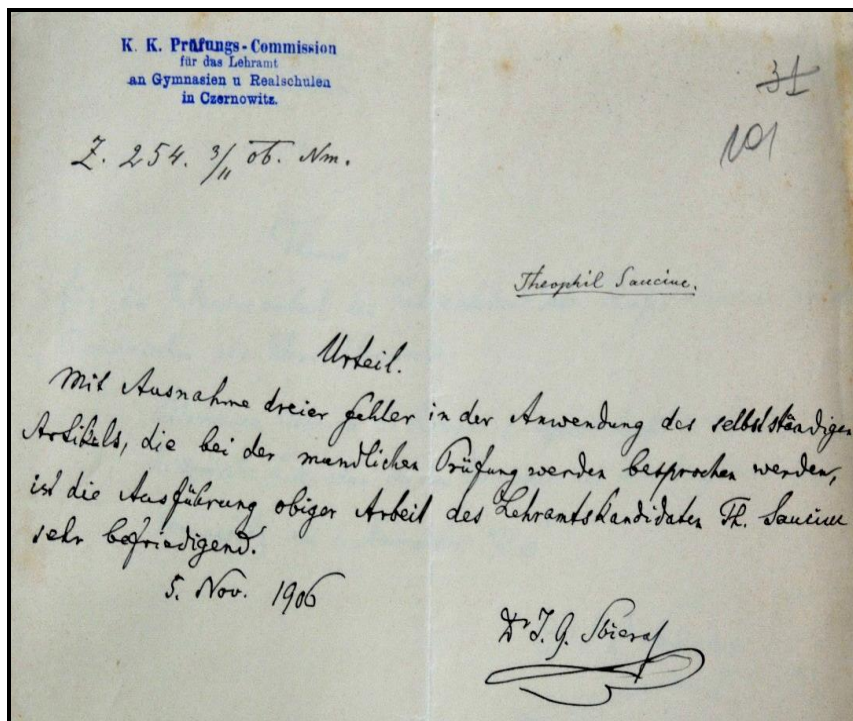

Fig. 3. Evaluarea profesorului I. G. Sbiera la limba română (examen scris) a candidatului Teofil Sauciuc, atând din 5 noiembrie 1906. Sursa: Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, Ucraina, F-216, Universitatea din Cernăuți, inventar 2, dosar 273, fila 101.

K. K. Prüfungs-Commission
für das Lehramt
an Gymnasien und Realschulen
in Czernowitz

Z. 254. 3/11 [19]06 Nm.

Theophil Sauciuc

Urteil

Mit Ausnahme dreier Fehler in der Anwendung des selbst ständigen Artikels, die bei der mündlichen Prüfung werden besprochen werden, ist

die Ausführung obiger Arbeit des Lehramtskandidaten Th. Sauciuc sehr befriedigend.

5. Nov. 1906

[Dr. I. G. Sbiera]

Traducere

Comisia c. c. de examinare și atestare a
carierii didactice în gimnaziile și școlile
reale din Cernăuți

Nr. 254. 3/11[19]06

Theophil Sauciuc

Evaluare

Cu excepția celor trei greșeli în folosirea articolului hotărât, care vor fi discutate la examenul oral, modul de realizare a lucrării menționate a candidatului în învățământ T. Sauciuc este foarte satisfăcător.

5 nov. 1906

[Dr. I. G. Sbiera]

Documentul nr. 4

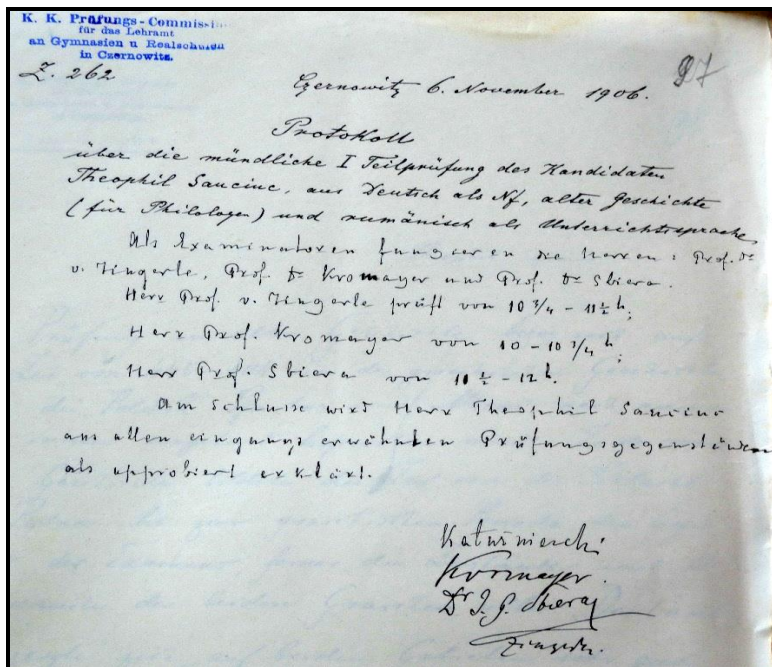

Fig. 4. Proces-verbal de examinare a lui Teofil Sauciuc, 6 noiembrie 1906.

Sursa: Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, Ucraina, F-216,
Universitatea din Cernăuți, inventar 2, dosar 273, fila 97.

*K. K. Prüfungs-Commission für das Lehramt
an Gymnasien und Realschulen
in Czernowitz*

Z. 262

Czernowitz 6. November 1906

Protokoll

Über die mündliche I Teilprüfung des Kandidaten Theophil Sauciuc, aus Deutsch als N[eben]f[ach], alter Geschichte (für Philologen) und Rumänisch als Unterrichtssprache.

Als Examinatoren fungieren die Herren: Prof. Dr. v. Zingerle, Prof. Dr. Kromayer und Prof. dr. Sbiera.

Herr Prof. v. Zingerle prüft von 10 $\frac{3}{4}$ – 11 $\frac{1}{2}$ h;

Herr Prof. Kromayer von 10 – 10 $\frac{3}{4}$ h;

Herr Prof. Sbiera von 10 $\frac{1}{2}$ – 12 h.

Am Schlusse wird Herr Theophil Sauciuc aus allen eingangs erwähnten Prüfungsgegenständen als approbiert erklärt.

[Kałużniacki, Kromayer, Dr. I. G. Sbiera, Zingerle]

Traducere

*Comisia c. c. de examinare și atestare a
carierii didactice în gimnaziile și școlile
reale din Cernăuți*

Nr. 262

Cernăuți 6 noiembrie 1906

Proces-verbal

privind primul examen parțial al candidatului Teofil Sauciuc, din: Limba germană ca disciplină secundară, Istoria antică (pentru filologie) și Limba română ca limbă de predare.

Ca examinatori, au fost desemnați domnii: prof. dr. v. Zingerle, prof. dr. Kromayer și prof. dr. Sbiera.

Domnul prof. v. Zingerle examinează de la 10 $\frac{3}{4}$ – 11 $\frac{1}{2}$ h;

Domnul prof. Kromayer de la 10 – 10 $\frac{3}{4}$ h;

Domnul prof. Sbiera de la 10 $\frac{1}{2}$ – 12 h.

La final, se aprobă ca domnul Teofil Sauciuc să fie examinat din toate materiile de examen menționate la început.

[Kałużniacki, Kromayer, Dr. I. G. Sbiera, Zingerle]

Documentul nr. 5

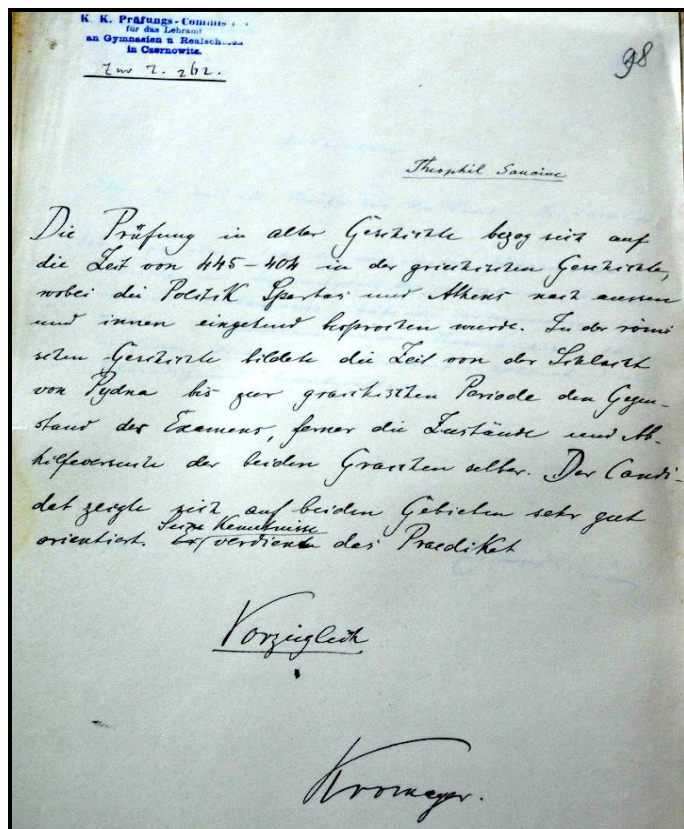

Fig. 5. Calificativul *excelent*, acordat de comisia de examinare în istoria antică a Greciei, lui Teofil Sauciuc. Sursa: Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, Ucraina, F-216, Universitatea din Cernăuți, inventar 2, dosar 273, fila 98.

K. K. Prüfungs-Commission für das Lehramt
an Gymnasien und Realschulen
in Czernowitz

Zur Z. 262

Theophil Sauciuc

Die Prüfung in alter Geschichte bezog sich auf die Zeit von 445–404 in der griechischen Geschichte, wobei die Politik Spartas und Athens nach außen und innen eingehend besprochen wurde. In der römischen Geschichte bildete die Zeit von der Schlacht von Pydna bis zur gracchischen Periode den Gegenstand des Examens, ferner die Zustände und Abhilfversuche der beiden Gracchen selber. Der Candidat zeigte sich auf beiden Gebieten sehr gut orientiert. Seine Kenntnisse verdienen das Prädikat

Vorzüglich

[Kromayer]

Traducere

Comisia c. c. de examinare și atestare
a carierei didactice în gimnaziile
și școlile reale din Cernăuți

La Nr. 262

Teofil Sauciuc

Examenul din Istoria antică s-a referit la perioada 445–404 din istoria Greciei, unde s-a discutat detaliat despre politica internă și externă a Spartei și a Atenei. Din istoria Romei, subiectele din cadrul examenului au fost: perioada cuprinsă între bătălia de la Pydna și perioada fraților Gracchi, și contextul și încercările de reformare a acestora. Candidatul s-a dovedit a fi foarte bine pregătit în ambele domenii. Cunoștințele sale merită calificativul

Excelent

[Kromayer]

Documentul nr. 6

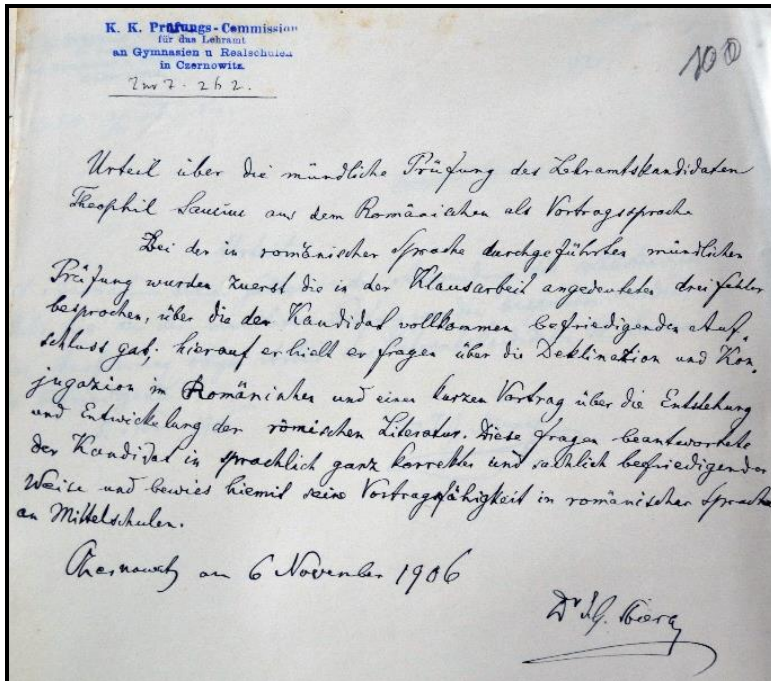

Fig. 6. Evaluarea examenului oral la limba română a candidatului Teofil Sauciuc, 6 noiembrie 1906. Sursa: Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, Ucraina, F-216, Universitatea din Cernăuți, inventar 2, dosar 273, fila 100.

*K. K. Prüfungs-Commission
für das Lehramt
an Gymnasien und Realschulen
in Czernowitz*

Zur Z. 262

*Urteil über die mündliche Prüfung der Lehramtskandidaten
Theofil Sauciuc aus dem Rumänischen als Vortragssprache*

Bei der in rumänischen Sprache durchgeführten mündlichen Prüfung wurden zuerst die in der Hausarbeit angewendeten drei Fehler besprochen, über die der Kandidat vollkommen befriedigenden Aufschlüsse gab; hierauf erhielt er Fragen über die Deklination und Konjugation im Rumänischen und einen Vortrag über die Entstehung und Entwicklung der römischen Literatur. Diese Fragen beantwortete der Kandidat in sprachlich ganz korrekter und sachlich befriedigender Weise und bewies hiemit seine Vortragsfähigkeit in rumänischer Sprache an Mittelschulen.

Czernowitz am 6. November 1906

[Dr. I. G. Sbiera]

Traducere

*Comisia c. c. de examinare
și atestare a carierei didactice
în gimnaziile și școlile reale
din Cernăuți*

La Nr. 262

*Evaluarea examenului oral susținut de candidatul în învățământ
Teofil Sauciuc, la materia Limba română ca limbă de predare*

În cadrul examenului oral de limba română au fost discutate, mai întâi, cele trei greșeli găsite în lucrarea scrisă, despre care candidatul a dat explicații perfect mulțumitoare; în continuare, el a primit întrebări despre declinare și conjugare în limba română și a ținut o prelegere despre apariția și dezvoltarea literaturii române. La întrebări, candidatul a răspuns într-o manieră foarte corectă și satisfăcătoare din punct de vedere al limbii și al conținutului și și-a demonstrat, în același timp, abilitatea de a preda în limba română la școlile secundare.

Cernăuți, în 6 noiembrie 1906

[Dr. I. G. Sbiera]

Documentul nr. 7

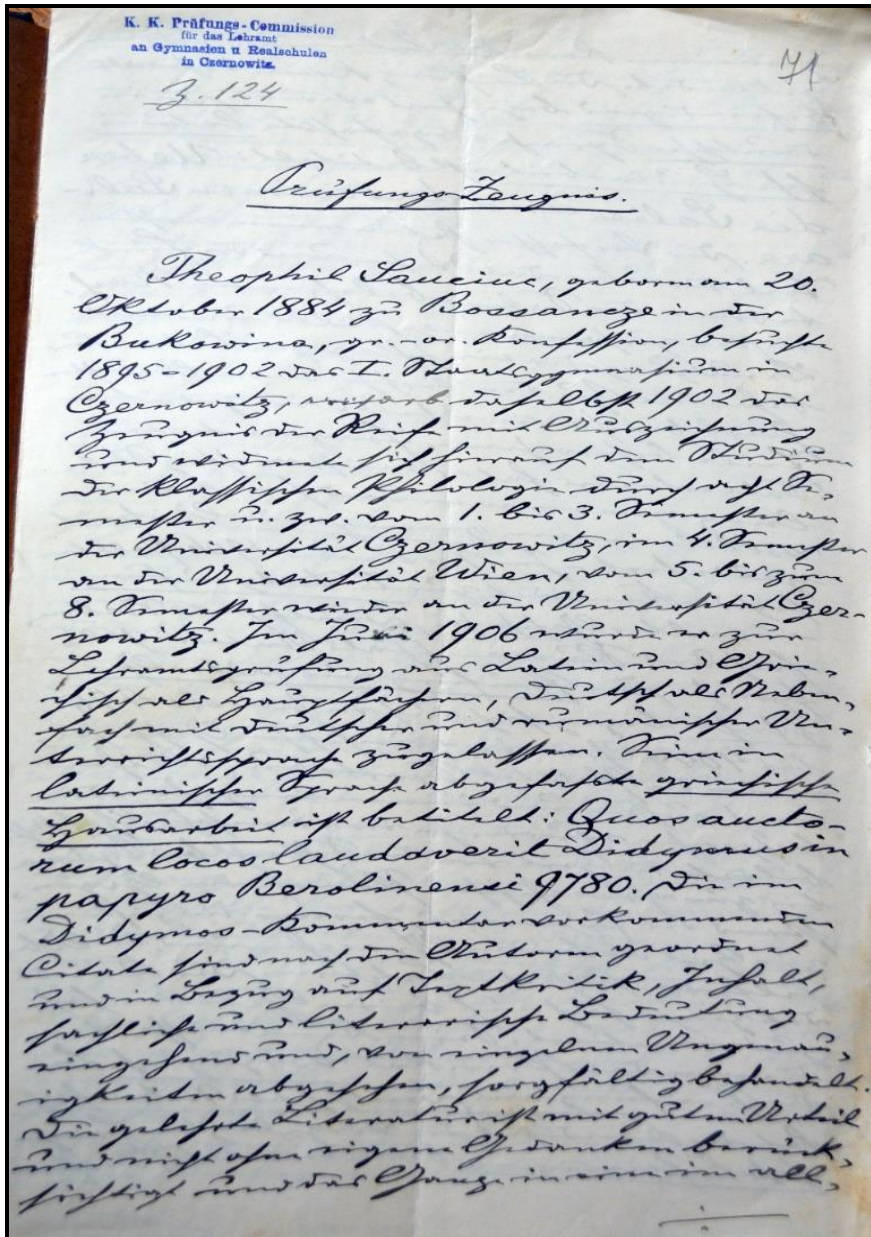

Fig. 7. Certificat de absolvire Teofil Sauciuc, 20 martie 1907 (fila 1).
Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, Ucraina, F-216, Universitatea din Cernăuți,
inventar 2, dosar 273, fila 71 (prima pagină).

erwarb daselbst 1902 das Zeugnis der Reife mit Auszeichnung und widmete sich hierauf dem Studium der klassischen Philologie durch acht Semester u[nd] zw[ar] vom 1. bis 3. Semester an der Universität Czernowitz, im 4. Semester an der Universität Wien, vom 5. bis zum 8. Semester wieder an der Universität Czernowitz.

Im Juni 1906 wurde er zur Lehramtsprüfung aus Latein und Griechisch als Hauptfächer, Deutsch als Nebenfach mit deutscher und rumänischer Unterrichtssprache zugelassen. Seine in lateinischer Sprache abgefasste griechische Hausarbeit ist betitelt: *Quos auctorum locos laudaverit Didymos in papyro Berolinensi 9780*. Die im Didymos-Kommentar vorkommende Citate sind nach den Autoren geordnet und in Bezug auf Textkritik, Inhalt, sachliche und literarische Bedeutung eingehend und, von einzelnen Ungenauigkeiten abgesehen, sorgfältig behandelt. Die gelehrte Literatur ist mit gutem Urteil und nicht ohne eigenen Gedanken berücksichtigt und das Ganze in einer im Allgemeinen korrekten lateinischen Form gekleidet. Die Leistung kann daher als befriedigend bezeichnet werden.

Die in deutscher Sprache abgefasste lateinische Hausarbeit ist betitelt: *Ueber die Salier und das carmen Saliare*. Der Verfasser hat in einem ersten Teil ein über das Wesen und die Funktionen der Salier belehrenden Nachrichten zusammengestellt und mit Benutzung der einschlägigen Literatur behandelt. Zu den verschiedenen Ansichten hierüber sowie über die im zweiten Teile besprochenen Fragmente des Salierliedes hat er meist richtig Stellung genommen und somit eine vollkommen genügende Arbeit geliefert.

Im November 1906 stellte sich der Kandidat zur I. Teilprüfung aus alter Geschichte, Deutsch als Nebenfach und Rumänisch als Unterrichtssprache. Die Prüfung aus alter Geschichte bezog sich auf die Zeit von 445 bis 404 v. Ch. in der griechischen Geschichte, wobei die Politik Spartas und Athens nach außen und innen eingehend besprochen wurde. In der römischen Geschichte bildete die Zeit von der Schlacht bei Pydna bis zur gracchischen Periode den Gegenstand des Examens, ferner die Zustände zur Zeit der beiden Gracchen und die Abhilfeversuche der Letzteren. Der Kandidat zeigte sich auf beiden Gebieten sehr gut orientiert. Seine Kenntnisse verdienen das Prädikat vorzüglich.

Bei der Prüfung aus Deutsch als Nebenfach hat der Kandidat die vorgelegten Fragen sehr befriedigend beantwortet. Die Prüfung aus Rumänisch als Unterrichtssprache bestand aus einer Klausurprüfung und einer mündlichen Prüfung. Die Klausurarbeit behandelte die historische Literatur bei den Rumänen und ihre Hauptvertreter. Mit Ausnahme dreier Fehler der Anwendung des selbstständigen Artikels war die Ausführung sehr befriedigend. Bei der in rumänischer Sprache durchgeführten mündlichen Prüfung wurden zuerst die in der Klausurarbeit angewendeten drei Fehler besprochen, über die der Kandidat vollkommen befriedigende Aufschlüsse gab. Hierauf erhielt er Fragen über die Deklination und Konjugation im Rumänischen und hielt einen kurzen Vortrag über die Entstehung und Entwicklung von römischer Literatur. Die ihm gestellten Fragen beantwortete der Kandidat in herrlich ganz korrekter und herrlich befriedigender Weise und bewies damit seine Fähigkeit, an Mittelschulen sich der rumänischen Unterrichtssprache zu bedienen.

Im März 1907 stellte sich der Kandidat zur II. Teilprüfung aus Latein und Griechisch als Hauptfächern. Seine zwei lateinischen Klausurarbeiten waren:

1.) *De Catulla, Tibullo, Propertio. Die Arbeit ist nicht frei von Flüchtigkeiten. Der Dativ Maecenae statt Maecenati ist besonders bedauerlich. Aber als Klausurarbeit ist das Elaborat genügend.* 2.) *De servis Romanorum. Inhaltlich vorzüglich, sprachlich nicht ganz tadellos, namentlich fällt die wiederholte Vertauschung von vĕnire – „verkauft werden“ und vĕnire – „kommen“ auf.*

Die zwei griechischen Klausurarbeiten waren: 1.) *Ueberblick über die Schriftstellerei Platons, Echtheit und Chronologie der Schriften. Die Arbeit bietet einen guten Ueberblick über Platons Werke, scheidet, freilich ohne auf die Methode näher einzugehen, die nächsten von den ersten Dialogen und gibt von letzteren knapp, aber im Ganzen zutreffend Gegenstand und mutmaßliche Abschaffungszeit an. Sie ist befriedigend.* 2.) *Euripides' Medea 866–907 ist zu übersetzen und grammatisch und sachlich zu erklären. Die Stelle ist mit vollem Verständnis übersetzt, und der Kandidat war bemüht, den griechischen Ausdruck möglichst genau wiederzugeben. Die Erklärungen sind bis auf Einzelheiten richtig, wenn auch manchmal etwas knapp, das Ganze somit befriedigend.*

Am 20. März 1907 unterzog sich der Kandidat der mündlichen Prüfung aus Latein und Griechisch als Hauptfächern. Bei der Prüfung aus Latein wurden im Anschluss von Horaz dem Kandidaten Fragen aus der Mythologie und der römischen Literaturgeschichte vorgelegt, welche er vorzüglich beantwortete.

Auf Grund der vorstehenden Prüfungsergebnisse wurde Herr Theophil Sauciuc für befähigt erklärt, Latein und Griechisch als Hauptfächer, Deutsch als Nebenfach mit deutscher und rumänischer Unterrichtssprache zu lehren.

Czernowitz, 20. März 1907.

[J. Hilberg, Direktor]

[Jüthner, Kromayer, v. Zingerle, Dr. I. G. Sbiera fürs Rumänische]

Traducere

Comisia c. c. de examinare
și atestare a carierei didactice
în gimnaziile și școlile reale
din Cernăuți

Nr. 124

Certificat de absolvire

Theophil Sauciuc, născut în 20 octombrie 1884 în Bosanci, Bucovina, de confesiune greco-orientală, a frecventat între anii 1895–1902 Gimnaziul de Stat I din Cernăuți, obținând în același oraș, în 1902, diploma de bacalaureat cu merite deosebite și s-a dedicat, apoi, studiului filologiei clasice timp de opt semestre, și anume: de la primul la al treilea semestru la Universitatea din Cernăuți, în al

patrunea semestru la Universitatea din Viena, de la al cincilea până la al optulea semestru din nou la Universitatea din Cernăuți.

În iunie 1906, a fost admis la examenul de atestare în cariera didactică din următoarele materii: greacă și latină, ca discipline principale, și germană ca disciplină secundară, cu limba de predare în germană și română. Lucrarea sa pentru limba greacă, redactată în latină, se intitulează: *Quos auctorum locos laudaverit Didymos in papyro Berolinensis 9780 [Didymos a lăudat citatele autorilor din papirusul berlinez 9780]*⁹. Citatele din comentariul lui Didymos sunt ordonate după autori și sunt analizate în detaliu, criteriile fiind critica textuală, conținutul, importanța tematică și literară. Cu excepția câtorva inexactități, citatele sunt, în ansamblu, tratate cu atenție. Literatura de specialitate este valorificată cu un bun discernământ și trecută prin filtrul propriu, și totul este formulat într-o limbă latină în general corectă. Performanța poate fi, astfel, considerată satisfăcătoare.

Lucrarea pentru limba latină, redactată în germană, este intitulată: *Ueber die Salier und das carmen Saliare [Despre Sali și carmina Saliaria]*¹⁰. Autorul a adus laolaltă, în prima parte, informații despre natura și rolul versurilor Saliilor și le-a tratat folosind literatura relevantă. El și-a exprimat, în mare parte, corect opiniile cu privire la diferitele aspecte ale acestora, precum și la fragmentele discutate în partea a doua, alcătuiind, astfel, o lucrare absolut satisfăcătoare.

În noiembrie 1906, candidatul s-a prezentat la primul examen parțial din materiile: *Istorie antică, Limba germană ca disciplină secundară și Limba română ca limbă de predare. Examenul de Istorie antică a vizat perioada dintre anii 445 și 404 î.Hr. din istoria Greciei, prilej cu care s-a discutat în detaliu despre politica internă și externă a Spartei și a Atenei. La istoria Romei, examenul a constat în două subiecte: perioada cuprinsă între bătălia de la Pydna și activitatea fraților*

⁹ Papirusul se află în colecția de papirusuri a muzeului din Berlin numit Neues Museum și este păstrat sub cota P. Berol. inv. 9780.

¹⁰ „Carmen Saliare” (în latină *carmina Saliaria*) sunt unele dintre cele mai vechi texte poetice sacre din Roma antică, atribuite colegiului preotesc al Saliilor (*Salii*), un ordin religios instituit, potrivit tradiției, de regele Numa Pompilius. Saliile erau preoți ai zeului Marte, zeul războiului, și aveau un rol important în ritualurile legate de primăvară și război. Textele *carmina Saliaria* sunt scrise într-o latină extrem de arhaică și aveau un scop strict ritualic și religios, fiind recitate sau cântate în timpul procesiunilor solemne desfășurate de Saliile în luna martie și octombrie, însoțite de dansuri sacre și purtarea scuturilor rituale (*ancilia*). Deși textele exacte nu s-au păstrat, se consideră că aceste poeme sacre lăudau faptele lui Marte, îl invocau pentru protecția Romei și făceau referire la miturile fondatoare ale orașului. Versurile erau transmise oral, din generație în generație, în rândul colegiului Saliilor și nu au fost conservate integral în scris. Ce avem astăzi sunt doar fragmente transmise prin scriitori latini, cum ar fi Varro, Cicero sau Servius. *Carmen Saliare* sunt importante pentru că oferă o privire asupra latinei arhaice și asupra religiei și mitologiei romane timpurii. Ele reprezintă o mărturie a funcției sacre a poeziei în Roma primitivă: poezia era folosită nu pentru artă, ci pentru a proteja și glorifica orașul prin ritual. Vezi: Marcus Terentius Varro, *De Lingua Latina*, vol. I, traducere de Roland G. Kent, Loeb Classical Library, Harvard University Press și William Heinemann Ltd., Cambridge, MA și Londra, 1938, pp. 292–295; Aulus Gellius, *Noctes Atticae*, vol. I, traducere de John C. Rolfe, Loeb Classical Library, Harvard University Press și William Heinemann Ltd., Cambridge, MA și Londra, 1927, pp. 46–47; Georges Dumézil, *Archaic Roman Religion*, vol. I, traducere de Philip Krapp, University of Chicago Press, Chicago, 1970, pp. 173–180; Jérôme Carcopino, *Daily Life in Ancient Rome*, traducere de E. O. Lorimer, Yale University Press, New Haven, 1940, pp. 34–36.

Gracchi, și evenimentele din timpul lor și încercările celor doi de a introduce noi reforme. Candidatul s-a dovedit a fi foarte bine informat în ambele domenii. Cunoștințele sale merită calificativul „excellent”.

La examenul de limba germană ca disciplină secundară, candidatul a răspuns foarte satisfăcător la întrebările puse. Examenul de limba română ca limbă de predare a constatat într-un examen scris și unul oral. Examenul scris a avut ca subiect literatura istorică a românilor și principalii ei reprezentanți. Cu excepția a trei greșeli în folosirea articolului hotărât, forma de redactare a lucrării a fost foarte satisfăcătoare. La examenul oral desfășurat în limba română, au fost discutate mai întâi cele trei erori din lucrarea scrisă, despre care candidatul a oferit explicații complet satisfăcătoare. Apoi i s-au pus întrebări despre declinarea și conjugarea în limba română și a ținut o scurtă prelegere despre apariția și dezvoltarea literaturii romane. Candidatul a răspuns la întrebările adresate într-un mod extrem de corect și satisfăcător, demonstrând astfel capacitatea sa de a folosi limba română ca limbă de predare la școli secundare.

*În martie 1907, candidatul s-a prezentat la al doilea examen parțial, având ca discipline principale latina și greaca. Cele două lucrări scrise în latină au fost: 1.) *De Catulla, Tibullo, Propertio* [Despre Catullus, Tibullus, Propertius]. Lucrarea nu este lipsită de neglijențe. Folosirea dativului Maecenae în loc de Maecenati este deosebit de regretabilă. Dar, ca lucrare scrisă, rezultatul este satisfăcător. 2.) *De servis Romanorum* [Despre sclavii romanilor]. Conținutul este excelent, dar, din punct de vedere lingvistic, nu este impecabil; în special, se observă confuzia repetată între *vĕnire* – „a fi vândut” și *vĕnire* – „a veni”.*

*Cele două lucrări scrise în greacă au fost: 1.) *Prezentarea scrierilor lui Platon, a autenticității și cronologiei acestora*. Lucrarea oferă o bună privire de ansamblu asupra operelor lui Platon, separând, deși fără a intra în detalii asupra metodei, primele Dialoguri de cele târzii, dând o descriere succintă, dar în general corectă a tematicii lor și a posibilei perioade de creare a acestora. Lucrarea este satisfăcătoare. 2.) *Traduceți și explicați gramatical și tematic „Medeea” lui Euripide (866–907)*. Traducerea pasajului arată deplina înțelegere a textului și strădania candidatului de a reda cât mai exact modul de exprimare în limba greacă. Explicațiile sunt corecte în mare parte, chiar dacă, uneori, cam sumare, așa încât întreaga lucrare este satisfăcătoare.*

În 20 martie 1907, candidatul a susținut examenul oral la limbile greacă și latină ca discipline principale. La examenul de latină, candidatul i-au fost adresate întrebări din mitologie și istoria literaturii romane, la care a răspuns excelent.

În baza rezultatelor obținute la examene, domnul Theophil Sauciuc a fost declarat apt să predea limbile greacă și latină ca discipline principale și germana ca disciplină secundară, cu limbile de predare germană și română.

Cernăuți, 20 Martie 1907.

[J. Hilberg, Director]

[Jüthner, Kromayer, v. Zingerle, Dr. I. G. Sbiera pentru Română]

BIBLIOGRAFIE

1. Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, Ucraina, F-216, Universitatea din Cernăuți, inventar 2, dosar 273.
2. Carcopino, Jérôme, *Daily Life in Ancient Rome*, traducere de E. O. Lorimer, Yale University Press, New Haven, 1940.
3. Ciofu, Valerian L., *Teofil Sauciuc-Săveanu. Viața și opera*, eds. C. I. Nicolae, B. P. Niculică, Iași, Editura Tipo Moldova, 2014.
4. Dumézil, Georges, *Archaic Roman Religion*, vol. I, traducere de Philip Krapp, University of Chicago Press, Chicago, 1970.
5. Gelius, Aulus, *Noctes Atticae*, vol. I, traducere de John C. Rolfe, Loeb Classical Library, Harvard University Press și William Heinemann Ltd., Cambridge, MA și Londra, 1927.
6. *Neue deutsche Biographie*, 13. Band (Krell – Laven), herausgegeben von der historischen Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Duncker&Humblot Verlag, Berlin, 1982
7. Norst, Anton, *Alma Mater Francisco-Josephina. Festschrift zu deren 25jährigem Bestande*, Czernowitz, 1900.
8. Opreș, I., *Istoricii și securitatea*, vol. II, București, Editura Enciclopedică, 2006.
9. *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, Band 3, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1965.
10. Rusu, D. N., *Membrii Academiei Române. 1866–1999. Dicționar*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită, cu un „Cuvânt Înainte” de acad. E. Simion, București, 1999.
11. Satco, E., Niculică, A., *Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții*, vol. III, Suceava, Editura „Karl A. Romstorfer”, 2018.
12. Spinei, V., Rusu, D. N. (coord.), *Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc*, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2021.
13. *The Jewish Encyclopedia. A Descriptive Record of the History, Religion, Literature, and Customs of the Jewish People from the Earliest Times to the Present Day*, Funk and Wagnals Company, New York and London, 1925.
14. Ungureanu, Constantin, *Sistemul de învățământ din Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774–1918)*, Chișinău, 2015.
15. Varro, Marcus Terentius, *De Lingua Latina*, vol. I, traducere de Roland G. Kent, Loeb Classical Library, Harvard University Press și William Heinemann Ltd., Cambridge, MA și Londra, 1938.
16. Vierhaus, Rudolf, (Hrsg.), *Deutsche Biographische Enzyklopädie*, 2. überarbeitete und erweiterte Ausgabe, Band 6 (Kraatz – Menges), K. G. Sauer Verlag, München, 2006.
17. Wurzbach, Constantin von, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, 60. Theil, Kaiserlich-königliche Staatsdruckerei, Wien, 1891.